

**WARSZAWSKI
UNIwersYTET
MEDYCZNY**

II KLINIKA PSYCHIATRYCZNA

Kierownik Prof. dr hab. med. Andrzej Kokoszka

Warszawa, 04-04-2023

**Prof. dr hab. med. Andrzej Kokoszka
II Klinika Psychiatryczna
Warszawski Uniwersytet Medyczny**

**Szanowny Pan Prof. dr hab. Rafał Olszanecki
Przewodniczący Rady
Rada Dyscypliny
Nauki Medyczne UJ
Uniwersytet Jagielloński- Collegium Medicum**

RECENZJA OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH DR BARTOSZA GRABSKIEGO ZAWARTYCH W PRZEDSTWIONYM PRZEZ NIEGO WNIOSKU O PRZEPROWADZENIE POSTĘPOWANIA W SPRAWIE NADANIA STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO W DZIEDZINIE NAUK MEDYCZNYCH I NAUK O ZDROWIU W DYSCYPLINIE NAUKI MEDYCZNE.

Dr n. med. Bartosz Grabski jest absolwentem Wydziału Lekarskiego Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, który ukończył w roku 2000. W 2006 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk medycznych, nadany uchwałą Rady Wydziału Lekarskiego CMUJ w Krakowie. Dr Bartosz Grabski jest współautorem 89 publikacji naukowych, z czego 81 ogłoszonych zostało po uzyskaniu stopnia doktora. 3 wyselekcjonowane prace spośród dorobku Kandydata wskazane zostały w złożonym przez Niego w wniosku jako osiągnięcie habilitacyjne pt. „Wybrane problemy w funkcjonowaniu seksualnym i seksualna jakość życia u mężczyzn homo- i biseksualnych - rola tożsamości seksualnej, stresu mniejszościowego, wzorców relacyjnych i seksualnych, stylu życia i stanu zdrowia” . W autoreferacie oraz w pozostałych materiałach do wniosku została dołączona jeszcze jedna praca.

Przeprowadzona przeze mnie analiza dorobku naukowego oraz osiągnięcia habilitacyjnego Kandydata prowadzi do wniosku, iż ich wartość merytoryczna uzasadnia wnioski o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Poniżej przedstawiam zasadnicze nurty oraz wnioski tej analizy, które zgodnie z otrzymanym pismem dotyczą osiągnięcia naukowego oraz istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej.

OCENA OSIĄGNIĘCIA HABILITACYJNEGO

Osiągnięcie habilitacyjne dr nauk medycznych Bartosza Grabskiego p.t. „Wybrane problemy w funkcjonowaniu seksualnym i seksualna jakość życia u mężczyzn homo- i biseksualnych – rola tożsamości seksualnej, stresu mniejszościowego, wzorców relacyjnych i seksualnych, stylu życia i stanu zdrowia” składa się z czterech publikacji powstałych w oparciu o analizy danych zgromadzonych w bazie z dużego macierzystego internetowego projektu badawczego nad seksualnością polskich mężczyzn hetero-, homo- i biseksualnych przeprowadzonego z zastosowaniem kwestionariuszy w 2016 przez Internet. Wzięło w nim udział 3697 osób, zrekrutowanych przez ogłoszenia komputerowe. W prezentowanym cyklu przedstawiono wyniki dotyczące reakcji seksualnej i dysfunkcji seksualnych u mężczyzn homo i biseksualnych weryfikując szereg szczegółowych hipotez dotyczących ich związków z czynnikami psychologicznymi i fizjologicznymi.

Omawiane artykuły są pracami wieloautorskimi, w których Habilitant występował w roli pierwszego i korespondencyjnego autora. Informacje zawarte w tych publikacjach oraz oświadczenia współautorów wskazują, że Kandydat realizował wszystkie etapy ich przygotowania. Z dostępnych informacji wynika, że dr Bartosz Grabski, miał zasadniczy autorski wkład w ich powstanie.

Uzyskane wyniki pogłębiają wiedzę, na temat reakcji seksualnych osób homo i biseksualnych. Warto przypomnieć, że schemat reakcji seksualnych opisany w latach 70-tych przez długi czas traktowany był jako oczywisty dla wszystkich osób. Pod koniec dwudziestego wieku dopiero opisano, odmienny w porównaniu z mężczyznami cyrkularny przebieg reakcji seksualnych u kobiet, co znajduje wyraz w kryteriach diagnostycznych dysfunkcji seksualnych (DSM-5) opublikowanych w 2013 roku przez Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne. Brak jest w nich odniesień do specyfiki reakcji seksualnych o osób homoseksualnych i biseksualnych, podobnie jak w ciągle jeszcze w stosowanej w Polsce 10 wersji Klasyfikacji Zaburzeń Psychicznym WHO (ICD-

10). Od pierwszych publikacji na temat odmienności reakcji seksualnych kobiet do czasu uwzględnienia ich w kryteriach diagnostycznych minęło prawie 20 lat. Zweryfikowane o omawianym cyklu prac hipotezy badawcze istotnie zwiększają wiedzę na temat reakcji seksualnych u mężczyzn homo i biseksualnych oraz czynników psychologicznych i biologicznych z nimi związanych.

Autor w publikacjach wymienia ograniczenia wartości wyników związane z niereprezentatywnością próby, retrospektywną oceną, przekrojowym charakterem badania. Uzasadnia stosowanie metody on-line poprzez coraz szersze jej stosowanie, w szczególności w stosunku do populacji osób, które nie chcą dać się zidentyfikować. Oczywiście jest to racjonalne uzasadnienie zastosowanej metody. Jednak uzyskane w ten sposób wyniki mają znaczne ograniczenia. Autor słusznie twierdzi, że na ich podstawie nie można wyciągać wniosków na temat całej populacji ale można oceniać związki pomiędzy badanymi zmiennymi. Jednak w przypadku stwierdzonych związków należy przyjmować je z ostrożnością, ponieważ udział w badaniu może być obciążony poważnymi odmiennosćiami w stosunku do całej populacji, np. nie można wykluczyć, że do udziału w badaniu bardziej zmotywowane były osoby z problemami związanymi ze zinternalizowaną homofobią, z objawami dysfunkcji, niż osoby z egosyntoniczną orientacją nie mające problemów w aktywności seksualnej. W takim przypadku stwierdzone związki w badanej grupie mogłyby być większe, niż w przypadku populacji generalnej. Podobnie opieranie się w takim przypadku wyłącznie na deklarowanej orientacji seksualnej może budzić wątpliwości odnośnie jej trafności, szczególnie w przypadku różnicowania pomiędzy orientacją homo i biseksualną – doświadczenie kliniczne wskazuje, że osoby biseksualne mogą się określać jako homoseksualne. Badania on-line związane są z większym, niż tradycyjne ryzykiem błędów wynikających z niepełnego zrozumienia instrukcji czy zadawanych pytań oraz z mniejszą starannością udzielanych odpowiedzi. W aktualnym stanie wiedzy na omawiane tematy badania on-line mają istotną wartość. Wyrazem tego jest opublikowanie trzech ze złożonych prac w bardzo dobrych czasopiśmie, a czwartej w dobrym piśmie. Uzyskane wyniki wymagają jednak potwierdzenia w bardziej reprezentatywnych grupach. Metoda on-line ułatwia otrzymanie wyników z dużych grup uczestników, przez co łatwiej jest uzyskać istotność statystyczną analiz.

Poważnym błędem w interpretacji wyników jest używanie słowa predyktor w sposób, który może powodować nieadekwatne zrozumienie prezentowanych wyników, szczególnie przez mniej znających statystykę czytelników. Badanie przekrojowe nie pozwala na wyciąganie wniosków o relacjach przyczynowo-skutkowych o czym Kandydat wie, ponieważ wspomina

o tym części poświęconej ograniczeniom wyników w pracy na temat jakości życia. Analiza regresji pozwala jedynie przewidywać w jakim stopniu jedna zmienna określa zakres zmienności innej zmiennej dotyczącej badanych wyników. Nie stanowi to podstawy do wnioskowania na podstawie uzyskanego wyniku na temat odległych w czasie wyników innych zmiennych, co sugeruje słowo predyktor. Na podstawie mojego doświadczenia wiem, że recenzenci i redakcje różnych czasopism przywiązują odmienną wagę do precyzji rozumienia słowa predyktor, które w statystyce używane jest w sposób zastosowany w opisany powyżej sposób, natomiast w medycynie oznacza ono przewidywanie reakcji na określone leczenie. W wielu pismach przywiązuje się dużą wagę do nie stosowania słowa predyktor w takich sytuacjach i opisowego określania w jakim stopniu określone czynniki wyjaśniają zmienność innej badanej zmiennej.

Miarą wkładu autora „w rozwój określonej dyscypliny” są wnioski z przedstawionych do oceny prac, zdecydowałem się na zacytowanie wniosków z przedstawionych do oceny prac, ponieważ ich znaczenie dla rozwoju seksuologii budzi wątpliwości ze względu na to, że nie są one nowatorskie, a stanowią potwierdzenie rezultatów wcześniej opublikowanych prac.

Wnioski z pracy: Grabski B, Kasperek K, Muldner-Nieckowski Ł, Iniewicz G. Sexual quality of life in homosexual and bisexual men: the relative role of minority stress. *J Sex Med* 2019; 16(6): 860–871.

„Chociaż jakość życia seksualnego mężczyzn nieheteroseksualnych wymaga dalszych badań, w świetle wyników naszej analizy, jak i z innych powiązanych z nich badań, wydaje się, że biorąc pod uwagę procesy związane ze stresem mniejszościowym w ogólnej ocenie życia seksualnego tych mężczyzn, a także w terapii seksualnej dysfunkcji, jest rozsądną rekomendacją kliniczną.”
Wynik ten jest zgodny z wnioskami z przytaczanych w przez autora innych badań.

Wnioski z pracy: Grabski B, Kasperek K, Muldner-Nieckowski Ł, Iniewicz G. Sexual quality of life in homosexual and bisexual men: the relative role of minority stress. *J Sex Med* 2019; 16(6): 860–871.

„Pomimo swoich ograniczeń, nasze badanie (i) potwierdza wyniki badań przeprowadzonych w innych krajach, w których częstość występowania bolesnego seksu analnego wynosiła około 10% wśród homoseksualnych i biseksualnych mężczyzn, (ii) potwierdza niewielką, ale istotną statystycznie zależność między zinternalizowaną homofobią i anodyspareunią oraz (iii) wskazuje na znaczenie lęku zadaniowego jako ważnego czynnika operacyjnego czynnikiem bolesnych doznań analnych.”

Wnioski z pracy: Grabski B, Kasperek K, Muldner-Nieckowski Ł, Iniewicz G. Sexual quality of life in homosexual and bisexual men: the relative role of minority stress. J Sex Med 2019; 16(6): 860–871.

Z przeprowadzonych badań wynika, że: 1) tożsamość seksualna może być związana z funkcją erekcji u polskich mężczyzn, ale ten związek może być ukształtowany przez charakter seksualności mężczyzn należących do mniejszości (mniejsze uzależnienie od penetracji) i relacje, które tworzą (przewaga związków niewyłącznych), które wydają się szczególnie obowiązujące dla mężczyzn w długotrwałych związkach; 2) norma przyrzędy do pomiaru jakości erekcji, takie jak IIEF-2-EF podskale, wymagają korekt, ale nawet ich dostosowanych wersji należy stosować ze świadomością ich ograniczeń – ich stosowania nie należy całkowicie ignorować w projektach mających na celu porównać mężczyzn o różnych tożsamościach seksualnych.”

Wnioski z pracy: Grabski B, Kasperek K, Zofia Kania, Koziara K. Czy tożsamość seksualna jest związana z ryzykiem diagnozy wytrysku przedwczesnego? Psych Pol ONLINE FIRST Nr 287: 1–16 [Ahead of print 22 August 2022]

„Pamiętając o powyższych ograniczeniach i mocnych stronach naszego badania, można wnioskować, że tożsamość homoseksualna może być związana z mniejszym ryzykiem rozpoznania wytrysku przedwczesnego. Związek ten wydaje się bardziej kształtowany przez różnice w charakterystyce wzorców i relacji seksualnych między mężczyznami homo – i heteroseksualnymi i inne czynniki psychospołeczne niż przez jakieś odmienności w inherentnej charakterystyce mężczyzn.” (we wstępie pracy przytoczono inne badania, których wyniki wskazują na związki tożsamości homoseksualnej z mniejszym ryzykiem wytrysku przedwczesnego”

Podsumowanie

Ocena znaczenia wkładu autora w rozwój seksuologii w zakresie funkcjonowania seksualnego i seksualnej jakości życia u mężczyzn homo- i biseksualnych przez opublikowanie wyników przedstawionych do oceny prac nie jest łatwa. Internetowy charakter badania powoduje, że uzyskane wyniki, choć na licznej, ale nie reprezentowanej grupie badanych wymagają potwierdzenia w badaniach wyższej klasy.

Wnioski z prac przedstawionych jako osiągnięcie habilitacyjne potwierdzają one rezultaty wcześniej opublikowanych podobnych zagranicznych doniesień. Takich prac jest stosunkowo niewiele, stąd ich potwierdzenie ma istotne znaczenie, czego dowodem jest opublikowanie przedstawionych do oceny prac czołowych seksuologicznych czasopismach naukowych..

OCENA AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ REALIZOWANEJ WE WSPÓŁPRACY Z INNYMI OŚRODKAMI KRAJOWYMI I ZAGRANICZNYMI.

Kandydat ma znaczące osiągnięcia we współpracy krajowej i międzynarodowej.

We współpracy z innymi polskimi ośrodkami opublikował 14 prac, z których na uwagę zasługuje 6 prac w czasopismach z Impact Factor. O uznaniu kompetencji Kandydata w środowisku polskich seksuologów świadczy bycie pierwszym i korespondencyjnym autorem pracy: „Zalecenia Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego dotyczące opieki nad zdrowiem dorosłych osób transpłciowych – stanowisko panelu ekspertów”. Kandydat jest autorem rozdziałów w wielu książkach.

Dr Bartosz Grabski ma znaczące osiągnięcia naukowe we współpracy międzynarodowej.

Efektom współpracy z Pink Therapy London, zajmującej się szkoleniem specjalistów pomagającym osobom LGBT/GSRD oraz jest współautorstwo przeglądu piśmiennictwa w jednym z najlepszych czasopism seksuologicznych: A Critical Review of the Literature. J Sex Med 2021; 18(6): 1012–1023.

Rezultatem współpracy z ośrodkami akademickimi w Hamburgu i w Gandawie jest współautorstwo pracy obejmujące dane z 63 krajów: How the COVID-19 pandemic affects transgender health care – a cross-sectional online survey in 63 upper-middle and high-income countries. Int J Transgend Health 2021, DOI: 10.1080/26895269.2021.1986191. Uzyskane wyniki wskazują, że dostęp do tej opieki był ograniczony dla ok. 50% badanych i był związany z niższym miesięcznym dochodem i męską płcią przypisaną przy urodzeniu.

KONKLUZJA

Aktywność naukową Kandydata realizowana we współpracy z innymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi oceniam jednoznacznie bardzo pozytywnie. Przedstawione do oceny jako

osiągnięcie habilitacyjne cykl prac, pomimo opisanych ich ograniczeń oceniam pozytywnie. Moim zdaniem spełniają kryteria określone w art. 219 Ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późniejszymi zmianami).